

Wojciech DUTKA
(Lublin, KUL)

BARBARZYŃCY W *VITA SANCTI SEVERINI*

Postać świętego Seweryna, głównego patrona Szwajcarii i Austrii, stanowiąca przedmiot rozległych badań zwłaszcza w Europie Zachodniej¹, również w Polsce doczekała się opracowań w ostatnich latach². Równoległe do zainteresowań tą postacią rozwijały się badania nad powstałą legendą hagiograficzną³. Niemniej jako źródło historyczne *Vita Severini* zajmuje dość szczególne miejsce pośród innych tekstów hagiograficznych pochodzących z późnej starożytności, zważywszy na charakter i jakość przekazywanych informacji o ludach określanych jako „barbarzyńskie”. Ukazanie obrazu tych plemion w dziele Egiptiusza będzie przedmiotem refleksji w niniejszym artykule.

Druga połowa V wieku po Chr. była okresem bardzo burzliwych przemian politycznych, gospodarczych i społecznych. Przeobrażeniu uległy przede wszystkim te płaszczyzny świata antycznego, które decydowały przez cały okres istnienia Imperium Rzymskiego o jego wewnętrznej integralności: załamała się władza cesarska na zachodzie, już wcześniej w wieku IV, koloni zostali na podstawie ustawy z 332 r. „przywiązani do ziemi”, a podstawowa struktura

¹ Por. Egiptiusz, *Vita Sancti Severini*, ed. J. Migne, PL 62, 39-40, 1167-1200; ed. P. Knoell, CSEL 9/2, 6-67; ed. Ph. Régerat, SCh 374, 146-297; tłum. pol. K. Obrycki, PSP 32/1, 29-72 lub ŻM 13, 57-139. Podstawowa literatura obcojęzyczna: M. Pellegrino, *Il Commemoratorium vitae sancti Severini* „Rivista di Storia della Chiesa in Italia” 12 (1958) 1-26; H. Baldermann, *Die Vita Severini des Egiptius*, „Wiener Studien” 74 (1961) 142-155; 77 (1964) 162-175; F. Lotter, *Severinus aus Noricum*, Stuttgart 1976; A. Quacquarelli, *La Vita Sancti Severini di Egiptio – etopeia e sentenza*, VetCh 13 (1976) 229-253; G. Wirth, *Anmerkungen zur Vita des Severin von Noricum*, „Quaderni Catanesi di studi classici et medievali” 1(1979) 217-277; D. Straub, *Severin zwischen Römerzeit und Völkerwanderung*, Linz 1982; R. Zinböhler, *Der heilige Severin. Sein Leben und seine Verehrung*, Linz 1982.

² Literatura polska: F. Drączkowski, *Święty Seweryn Apostoł Norikum*, VoxP 3 (1983) z. 4, 81-87; A. Bober, *Seweryn, działacz społeczno-polityczny w Norikum*, w: *Balkanica Posnaniensia*, Poznań 1984, 317-323; K. Obrycki, *Działalność św. Seweryna z Norikum Ripense na podstawie źródła Egiptiusza „Pamiętnik o życiu św. Seweryna”*, w: *Evangelizacja w epoce patrystycznej*, red. F. Drączkowski – J. Pałucki, Lublin 1994, 149-159; K. Obrycki, *Wstęp do tłumaczeń dzieł Egiptiusza*, PSP 32/1, 11-27 lub ŻM 13, 11-53.

³ Por. F. Lotter, *Severinus von Noricum. Legende und historische Wirklichkeit. Untersuchungen zur Phase des Übergangs von spätantiken zu mittelalterlichen Denk- u. Lebensformen*, Stuttgart 1976.

społeczna świata antycznego – miasto ulegała coraz wyraźniejszym zmianom⁴. Przełom V i VI wieku z jednej strony był czasem coraz wyraźniejszych przemian w obrębie profilu ekonomicznego i kulturowego miejskiej cywilizacji późnego antyku, a z drugiej nasilała się tendencja do mieszania się ludności rzymskiej i ludów napływowych. Italia znajdowała się wówczas pod panowaniem ariańskich Ostrogotów, którzy żyli w politycznej osmozie z Rzymianami. Najbardziej znanym przejawem tej polityki było zbliżenie pomiędzy królem Ostrogotów Teodorykiem Wielkim i częścią rzymskich elit senatorskich. Na przełomie V i VI stulecia na obszarze Italii nie uległa jednak deprecjacji uczoność późnoantyczna, czego jednym z przejawów jest powstanie *Vita Sancti Severini*. Ów tekst, znany również pod tytułem *Pamiętnik o życiu św. Seweryna*⁵, powstał najprawdopodobniej w latach 510-511, a jego autorem był Eugipiusz, opat klasztoru w Lucullanum i uczeń opisywanego świętego⁶. Obok treści charakterystycznych dla żywotu hagiograficznego, źródło zawiera rozbudowaną warstwę historyczną. Istnieje wśród historyków zgodność, że prezentuje ono wartościowe informacje na temat ludów barbarzyńskich za lata 467-488 na terytorium trzech rzymskich prowincji, Noricum Ripense, Noricum Mediterraneum i Pannonia Maior, gdzie swą działalność prowadził św. Seweryn⁷.

Jednym z podstawowych problemów, jakie nasuwają się podczas lektury tego źródła, jest przedstawiona wizja zderzenia świata rzymskiego i barbarzyńskiego. Sam autor, jako Rzymianin, pisał o „barbarzyńcach” z punktu widzenia człowieka późnego antyku, a dla ludzi późnej starożytności słowo „barbarzyńca” niosło zrozumiałe, jednoznaczne konotacje myślowe: „barbarzyńca” to ktoś obcy, nie przynależący do świata odczuć, wartości, literackiej i religijnej spuścizny cesarstwa. Wiek V przyniósł jedynie pogłębienie tych treści. Żywot św. Seweryna jawi się jako ewenement w ówczesnym piśmarstwie ze względu na ukazany w nim obraz ludów „barbarzyńskich”⁸. Co ciekawe, hagiograf nigdy nie używał terminu „barbarzyńca” w odniesieniu do jakichkolwiek plemion germańskich. Poza tym Eugipiusz starał się wyeksponować osobę św. Sewery-

⁴ Por. P. Brown, *The making of Late Antiquity*, Los Angeles 1977, 139-141; D. Musiał, *Antyczne korzenie chrześcijaństwa*, Warszawa 2001, 143-207.

⁵ Za podstawę niniejszego artykułu służyło krytyczne wydanie żywota Ph. Régerata: Eugippe, *Vie de Saint Séverin*, ed. et trad., SCh 374, Paris 1991.

⁶ Eugipiusza jako autora *Vita Sancti Severini* poświadczają relacje starożytnych, przede wszystkim Kasjodor (*Institutiones* I 23) oraz Fulgencjusz z Ruspe (*Epistola* 5); zob. też. O. Bardenhewer, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, V, Freiburg 1932, 220-224; L. Aurigemma, *ECat* V 805-806; J. Llenzenwager, *LThK* 1179; H.J. Diesner, *Severinus und Eugippius*, w: *Kirche und Staat im spätrömischen Reich*, Berlin 1964, 155-167; A. Bober, *Święty Seweryn i jego najnowszy biograf*, *VoxP* 2 (1982) z. 2, 204-209.

⁷ Por. R. Markus, *Chrześcijaństwo w świecie rzymskim*, Warszawa 1978, 95-98; J. Vogt, *Upadek Rzymu*, tłum. A. Łukasiewicz, Warszawa 1994, 284-285, 312-314.

⁸ Por. L. Musset, *Les Invasions les vagues germaniques*, Paris 1965; E. Demougeet, *La formation de l'Europe et les invasions barbares*, II, Paris 1979, 143-144.

na jako tego, który wbrew ówczesnym tendencjom obyczajowym dążył do porozumienia między Rzymianami i ludami napływowymi. Istotną więc wydaje się konieczność przesledzenia wszystkich wzmianek o „barbarzyńcach” w tekście tego źródła. Wprawdzie hagiograf pisał o ludach germańskich na tle prezentowanej przez siebie wizji świętości, która stanowi najbogatszą płaszczyznę interpretacyjną tekstu, to jednak podał również sześć zidentyfikowanych ich nazw etnicznych.

Tabela 1. Stosunki etniczne w Noricum i Panonii wg *Vita Sancti Severini*

Lp.	Nazwa plemienia	Ilość wzmianek w źródle	Religia/wyznanie	Stosunek do Rzymian
1.	Rugiowie ⁹	8	arianizm	przyjazny
2.	Alemanowie ¹⁰	5	brak danych	wrogi
3.	Ostrogoci ¹¹	3	arianizm	przyjazny
4.	Turyngowie ¹²	2	brak danych	wrogi
5.	Herulowie ¹³	1	arianizm	ambivalentny
6.	Hunowie ¹⁴	1	animizm	wrogi

Jak pokazuje powyższe zestawienie, większość plemion, z jakimi mógł zetknąć się św. Seweryn, była wyznania ariańskiego albo też nie była jeszcze ochrzczona. Zastanawia przede wszystkim szczególne wyekspozowanie przez autora Rugiów. Sam Eugipiusz był na pewno przy śmierci św. Seweryna w 482 r., a następnie był odpowiedzialny za przewiezienie jego ciała do Lu-

⁹ Rugiowie byli plemieniem wschodniogermańskim. Pochodzili prawdopodobnie z dzisiejszej Norwegii, zob. F. Lotter, *Severinus und die Endzeit römischer Herrschaft an der oberen Donau*, „Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters” 24 (1968) 309-338; F. Prinz, *Zur Vita Severini*, tamże 25(1969) 531-536.

¹⁰ Por. R. R. Wenskus, *Die Alemanen*, w: *Handbuch der Europäischen Geschichte*, I, Stuttgart 1976, 229.

¹¹ Por. T. Manteufel, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich*, II 531-536; zob. także, M. Salomon, *The chronology of Gothic incursions into Asia Minor in the 3rd Century A.D.* „Eos” 69 (1971) fasc. 1, 109-139; H.F. Rosenfeld, *Ost – und West Goten*, „Die Welt als Geschichte” 17 (1957) 245-258. Początki chrystianizacji Gotów: J. Mansion, *Les origines du christianisme chez les Gots*, *AnBol* 33 (1914) 5-30; P. Scardigli, *La conversione dei Goti al Cristianesimo*, w: *La conversione al Cristianesimo nell'Europa dell'alto medioevo*, Spoleto 1967, 47-86; M. Dumoulin, *The Kingdom of Italy under Odovacar and Theodoric*, w: *The Cambridge Medieval History. The Christian Roman Empire and the foundation of the teutonic Kingdoms*, vol. 1, ed. H.M. Gwatkin – I.P. Whitney, Cambridge 1967, 432-455.

¹² Por. G. Hinderberger, *Die Thüringen*, „Germania” 42 (1964) 142-156.

¹³ Por. Z. Pohl, *Gepiden und Gentes an der mittleren Donau nach dem Zerfall des Atilareiches*, w: *Die Völker und die mittleren und unteren Donau im 4. und 5. Jh.*, Wien 1980, 277-278.

¹⁴ Por. H.W. Haussig, *Die Hunen in Osteuropa*, Hamburg 1957; L. Haubis, *Le problème des Hunes*, „Revue historique” 22 (1958) 249-270; F. Altheim, *Geschichte der Hunnen*, Berlin 1959; G. Labuda, *Hunowie*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich*, II 226-231.

cullanum. Istnieje zatem prawdopodobieństwo, że rzeczywiście mógł zebrać wiele wiadomości z opowiadań naocznych świadków, a nie tylko z anonimowej tradycji ustnej.

Jak widać już z pobieżnej lektury źródła, Rugiowie byli szczególnym celem działalności misyjnej świętego. Analizując tekst *Vita*, nasuwa się jednak kilka pytań: skoro sam Seweryn był raczej przybyszem z Cesarstwa Wschodniego i jego naturalnym językiem był język grecki, jak więc zdołał porozumiewać się z przywódcami tego plemienia, którzy mieli prawo nie znać ani łaciny, ani tym bardziej dużo trudniejszego języka greckiego? Zastanawia również sposób, w jaki hagiograf przedstawił kontakty św. Seweryna z Rugiami.

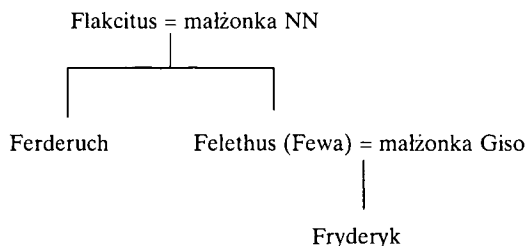
Według relacji Eugipiusza święty aż trzykrotnie spotykał się z władcami tego plemienia. Za pierwszym razem był to król Flakcitus, a za drugim i trzecim jego syn i następca Felethus, znany hagiografowi również pod germańskim imieniem Fewa. Za każdym razem Seweryn ostro ich napominał i wskazywał, że podstawowym błędem króla Rugiów jest zbytnia zapobiegliwość o sprawy doczesne i lekceważenie wiary katolickiej¹⁵. Przy typowym jak na tekst hagiograficzny wątku, w którym święty napomina grzeszników, źródło pozwala się nam zorientować w stosunkach między plemionami barbarzyńskimi. Dowiadujemy się więc, że król Rugiów był zagrożony ze strony Ostrogotów i znajdował się w trudnym położeniu¹⁶. Rugiowie zamieszkiwali terytoria położone na lewym brzegu Dunaju, ale ich polityczne wpływy rozciągały się również na drugi brzeg rzeki, będącej wówczas jeszcze formalną granicą Imperium. Jak się wydaje, dość częste kontakty Seweryna z Rugiami były pochodną podporządkowania politycznego ludności rzymskiej w Norikum właśnie Rugiom.

Hagiograf zdołał również rzucić nieco ciekawego światła na wewnętrzne stosunki w rugijskim domu panującym. Król Fewa był raczej skłonny do spotkań ze świętym, który w relacji Eugipiusza zostaje podniesiony do rangi głównego reprezentanta ludności rzymskiej, wspartego wielkim autorytetem moralnym¹⁷. Przeszkodą okazuje się królowa Giso „podstępna i zła”, jak podkreśla autor. Wydaje się jednak, że negatywny stosunek Eugipiusza do Giso zdaje się również potwierdzać fakt, iż pozycja królowej była wśród Rugiów dość wysoka, skoro miała wpływ na decyzje polityczne samego króla. Ponadto tekst źródła niesie ze sobą informacje genealogiczne dotyczące rodu królewskiego Rugiów.

¹⁵ Por. *Vita S. Severini* 5, 2, SCh 374, 192: „Si nos una catholica fides annexeret, magis me de vitae perpetuitate debuisti consulere: sed quia de praesenti tantum salute sollicitus, quae nobis est communis, interrogas, instruendus auscultam...”.

¹⁶ Por. tamże 5, 1, SCh 374, 190: „Rugorum siquidem rex, nomine Flaccitheus, in ipsi regni sui coepit nutare primordiis habens Gothos ex inferiore Pannonia vehementer infensos, quorum innumera multitudo terrebatur”.

¹⁷ Por. tamże 8, 1, SCh 374, 198: „Feletheus quoque rex, quia et Fewa, memorati filius Flaccithei, paternam secutus industriam sanctum virum coepit pro regni sui frequentare primordiis. Hunc coniunx feralis et noxia, nomine Giso, semper a clementiae remediis retrahebat”.

Wykres 1. Ród królewski Rugiów wg *Vita Sancti Severini*

Daje o sobie znać również pewna trudność w datacji panowania poszczególnych królów rugijskich. Właściwie jedyną pewną datą jest rok 480, kiedy to władca Italii, germański wódz Odoaker, wyprawił się przeciwko Rugiom z powodu wojny domowej, jaka wybuchła między wojownikami tego plemienia¹⁸. Tekst żywota nie mówi oczywiście o tym wprost. Dowiadujemy się, że Ferderuch otrzymał od swego brata Fewa w zarząd miasto Fawianis, jedno z kilku ważniejszych ośrodków miejskich w Norikum nad Dunajem¹⁹. W mieście tym Ferderuch ograbił klasztor założony przez świętego i z tego powodu został zabity przez Fryderyka, syna swego brata Fewa²⁰. I właśnie to było bezpośrednią przyczyną wspomnianego najazdu Odoakra. Autor dodał, że cała rodzina królewska została wywieziona do Italii, a działo się to jeszcze przed opanowaniem półwyspu Apenińskiego przez Teodoryka Wielkiego, władcy Ostrogotów.

Obraz Rugiów jest jedynie elementem szerszej mozaiki etnicznej, jaką źródło nam przekazuje. Istotnym składnikiem obrazu „barbarzyńców” w tekście żywota, jest próba ukazania kontekstu politycznych stosunków między samymi plemionami germańskimi. Jaki zatem obraz lokalizacji poszczególnych ludów możemy odtworzyć na podstawie źródła?

Tabela 2. Lokalizacja ludów wg *Vita Sancti Severini*

Lp.	Prowincja	Grupy etniczne
1.	Noricum Mediterraneum	Rzymianie, Ostrogoci
2.	Noricum Ripense	Alemanowie, Herulowie, Rugiowie, Turyngowie, Rzymianie
3.	Pannonia Maior	Ostrogoci, Rzymianie

¹⁸ Por. tamże 44, 4, SCh 374, 288: „Quapropter rex Odouacar Rugis intulit bellum”.

¹⁹ Por. tamże 42, 1, SCh 374, 278: „Praeterea Ferderuchus a fratre suo rege Rugorum Fewa ex paucis, quae super ripam Danuvii remanserant, oppidis unum acceperat Favianis, iuxta quod sanctus Severinus, ut retuli, commanebat”.

²⁰ Por. tamże 44, 3, SCh 374, 288: „Nam intra mensis spatium a Frederico, fratris filio, interfectus praedam pariter amisit et vitam”.

Widzimy zatem, że rejon działalności świętego Seweryna był terytorium silnie zróżnicowanym etnicznie, gdzie mogły powstawać potencjalne tarcia między Rzymianami a ludnością napływową, i między samymi „barbarzyńcami”. Zobrazowane w tabelce stosunki etniczne odnoszą się do stanu po 451 r., kiedy Rzymianie i sprzymierzeni z nimi Wizygoci pokonali Hunów Atylii i ich sprzymierzeńców w wielkiej bitwie na polach Katalaunijskich w Galii. Nie da się wykluczyć, że wzajemne animozje między ludami germańskimi, o których źródło zdaje się również wspominać, mogą być pochodną sojuszy z czasów kampanii przeciwko Atylii. Rugiowie, na przykład, byli właśnie plemieniem sprzymierzonym z Hunami. Jest to istotne tym bardziej, że właściwie większość innych ludów germańskich, wymienianych przez Eugipiusza, odnosiła się do nich wrogo.

Równie ciekawe, co obraz Rugiów, są wzmianki na temat Alemanów. Ów lud po raz pierwszy pojawia się nad granicą Imperium w połowie IV wieku, kiedy to zostali pokonani przez galijskie legiony Juliana Apostaty w 361 r. w rejonie Strasburga²¹; w wyniku tej klęski cofnęli się za Ren. W tekście źródła są ukazani jako wojowniczy i groźny lud. Otóż św. Seweryn chcąc uchronić miasto Batawis przed wojownikami germańskimi, założył w owym mieście erem dla mnichów. Autor sugeruje również, że święty spotkał się wówczas z królem Alemanów Gibuldem i zdołał wywrzeć na niego przemożny wpływ²². Król Gibuld miał odczuwać podczas tego spotkania wielką bojaźń i trwogę²³. W tym przypadku mamy do czynienia z faktem stworzonym przez hagiografa dla podkreślenia charyzmatu świętego i uwydatnienia jego cech przywódczych. Stanowi to poważny „dowód” wzmacniający prezentowaną na pierwszym planie wizję świętości. Bez wątplenia jednak Alemanowie są głównym wrogiem Rzymian. W 27. rozdziale żywota hagiograf opisuje, jak Rzymianie pokonali Alemanów w bitwie pod murami miasta Batawis²⁴. Otóż dokonali tego dzięki modlitwie świętego. Motyw modlitwy, która jest bronią nie gorszą od miecza, znany był w chrześcijańskim piśarstwie doby późnego antyku już od czasów Euzebiusza z Cezarei, który jako pierwszy przedstawił legendę, według której Konstantyn Wielki pokonał w 312 r. w bitwie przy moście mulwijskim u bram Rzymu Magnencjusza, nakazując swoim żołnierzom umieścić na tar-

²¹ Ówczesnie Argenterate.

²² Por. tamże 19, 1, SCh 374, 230-232: „Maxime propter Alamannorum incursus assiduos, quorum rex Gibuldus summa eum reverentia diligebat”.

²³ Por. tamże 19, 2, SCh 374, 232: „Qui etiam quodam tempore ad eum videndum desideranter occurrit. Cui sanctus obviam, ne adventu suo eandem civitatem praegravaret, egressus est. tantaque constantia regem est allocutus, ut tremere coram eo vehementius coeperit, secedensque suis exercitibus indicavit numquam se nec in re bellica nec aliqua formidine tanto fuisse tremore concussum”.

²⁴ Por. tamże 27, 2, SCh 374, 246-248: „Igitur Romani omnes sancti viri praedicatione firmati spe promissae victoriae adversus Alemanos instruxerunt aciem, non tam materialibus armis quam sancti viri orationibus praemuniti. Qua congressione victis ac fugientibus Alamannis vir Dei ita victores alloquitur...”.

czach nałożone na siebie greckie litery P i X, będące inicjałami Chrystusa. W tym przypadku Eugipiusz transformując ów mit osiągnął bardzo ciekawy efekt propagandowy: św. Seweryn z „męża bożego” stał się również zwycięzcą w sensie politycznym, a Rzymianie – katolicy dzięki modlitwie świętego odnieśli zwycięstwo nad indyferentnym religijnie wrogiem.

Inne plemię wymienione w tekście źródła to Herulowie, którzy na początku V wieku wdali się w krwawe walki z Longobardami zamieszkującymi wówczas regiony dzisiejszych Czech. Pokonani, odeszli na południe szukając schronienia u Gepidów, na lewym brzegu Cisy i na prawym brzegu Dunaju w rejonie Singidunum, dzisiejszego Belgradu. Eugipiusz mówi o Herulach jedynie w kontekście napadu w 480 r. na miasto Ioviakum: zabili wówczas w tym mieście jednego ze współbraci Seweryna, nad czym święty wyraźnie bolał²⁵. O ewentualnym wpływie świętego na Herulów nasze źródło milczy.

Kolejnym plemieniem wzmiankowanym przez hagiografa byli Turyngowie. Oni również walczyli po stronie Atylii w bitwie na polach Katalaunijskich, a potem po rozpadzie państwa Hunów, gdzieś ok. 480 r., spustoszyli Passawę i zagrozili Lorch. W tekście żywota Turyngowie są ukazani jako wrogowie Rzymian. Hagiograf włożył w usta króla Fewy, będącego pod niewątpliwym wpływem Seweryna mowę, w której zapewnia on, że Rugiowie będą bronili Rzymian przed Turyngami i nie pozwolą na ich zniszczenie²⁶.

Wzmianki o ustroju pozostałych plemion są bardziej niż znikome. Pozwalają one jedynie stwierdzić, że Alemanami rządził król Gibuld, a Swewami król Hunnimund²⁷. Swewowie są jedynie wzmiankowani, co nie pozwala stwierdzić, czy najeżdżali oni terytoria, na których działał święty Seweryn, a jeśli tak, to w jakim stopniu zagrozili tym terenom i zamieszkałej tam rzymskiej ludności. Niestety, nasze źródło nie pozwala również ująć liczebności poszczególnych plemion w oparciu o dane statystyczne. Brak tych danych mogą jedynie częściowo zrekompensować dane archeologiczne nad gęstością osadnictwa w Norikum i Panonii²⁸.

Sam stosunek św. Seweryna do „barbarzyńców” wydaje się wybiegać daleko poza schemat zachowań Rzymian czy Bizantyjczyków wobec ludów ger-

²⁵ Por. tamże 24, 3, SCh 374, 244: „Qua nocte Heruli insperate protinus irrventes oppidumque vastantes plurimos duxere captivos, presbyterum memoratum patibulo suspendentes. Quo auditio servus Dei graviter doluit praemonitos non curasse”.

²⁶ Por. tamże 31, 4, SCh 374, 260: „Et rex: «hunc» – inquit – «populum pro quo benivolus praecator accedis, non patiar Alamannorum ac Thoringorum saeva depredatione vastari vel gladio trucidari aut in servitium redigi, cum sint nobis vicina ac tributaria oppida, in quibus debeant ordinari»”.

²⁷ Mianem Swewów lub Swebów określano w późniejszej starożytności potężną grupę ludów obejmującą Hermiundurów, Kwadów, Markomanów i Semnonów. W pierwszej połowie wieku V tworzyli oni państwo plemienne na obszarze płn. Recji, por. J. Wielowiejski, *Swewowie*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich*, V 496.

²⁸ Por. J. Wielowiejski, *Kontakty Norikum i Panonii z ludami północnymi*, Wrocław 1974.

mańskich. Napomina ich, tak jak króla Rugiów, wywiera na otoczenie wpływ religijny i polityczny, ale nigdy nie odrzuca ich jako ludzi. Uznaje ich błędy, ale modli się o ich nawrócenie. Tyle legenda hagiograficzna. Propagowanie tak ukazanej legendy świętego w okresie, kiedy hagiografia była wciąż rozwijającym się gatunkiem piśmiennictwa, mogło jednak służyć celom zdecydowanie politycznym, zważywszy na warunki, jakie panowały w Italii, kiedy Eugipiusz pisał *Pamiętnik*.

Dochodzimy w tym miejscu do najbardziej zagadkowej sprawy: autor *Vita* pisał o Ostrogotach bardzo zdawkowo. Można śmiało przyjąć, że lata narracji lub czas akcji dzieła Eugipiusza zamykają się w dwudziestoleciu 460-480, podczas gdy faktycznie *Pamiętnik o życiu św. Seweryna* powstał prawie trzydzieści lat później, bo między 510 i 511 rokiem. W tym czasie Italią władał już Teodoryk Wielki. W takim przypadku obraz i życie świętego Seweryna jako tego, który szukał dróg porozumienia między katolickimi Rzymianami i arianскими „barbarzyńcami”, mógł w pełni odpowiadać polityce dialogu, jakie wpływowe senatorskie koła w Rzymie na czele z Kasjodorem i Boecjuszem prowadziły z Ostrogotami. Za takimi przyczynami dość nietypowego obrazu plemion germańskich zdaje się również przemawiać fakt, że św. Seweryn prowadził swą misję, głównie wśród tych plemion, które w czasie powstawania *Żywota*, a więc w pierwszym dziesięcioleciu VI wieku, już nie istniały, albo trwały na marginesie ówczesnego życia politycznego nad Dunajem, w rejonach działalności świętego. Dla potencjalnych czytelników *Vita Sancti Severini* Ostrogoci byli dużo bardziej „realni”, niż plemiona przedstawione w tekście. Jest to fakt znamieny. Jeżeli Eugipiusz adresował swoje dzieło głównie do Rzymian, którzy wyznawali katolicyzm, to trzeba przyjąć, że właśnie im chciał pokazać, że „barbarzyńcy”, nawet będący arianami, również są współbraćmi. Wypada w tym miejscu postawić hipotezę o zakres inspiracji Eugipiusza.

Czy idea misyjna, tak silnie i dobitnie wyeksponowana w źródle, mogła służyć nie tylko ewangeliczne pojętej misyjności Kościoła, ale stanowić również dalekie echo politycznego zapatrzenia części rzymskich elit w okresie *koabitacji* z Teodorykiem Wielkim? Czy do tej grupy mógł należeć Eugipiusz? Pozostaje to wciąż sprawą otwartą.

THE BARBARIANS IN *VITA SANCTI SEVERINI*

(Summary)

One of the major hagiographic sources of the Late Antiquity, *Vita Sancti Severini*, written by an abbot of the Lucullanum monastery, Eugippius, is also an excellent basis to explore the national and cultural contexts of living the Romans and the

„barbarians” in the area of three roman province: Noricum Ripense, Noricum Mediterraneum and Pannonia Major in the second part of 5th century AD. However, the hagiographer identified 6 main names of „barbarian” tribes: the East Goths, the Herules, and the Thuringi, Alemanni, Rugians and Turkish Huns. Author characterized each of them comparing with the all historical details. The author also tried to analyze why the hagiographer had shown the Germanic tribes as a difficult neighbor than enemy? The religion context of these hagiographic tale also aimed to discover Germanic conquerors as so called „brothers” in Christianity. But most of the historians and philosophers of the Late Antiquity were able to think that cooperation with the Arian conquerors, was another unworkable idea. Eugippius was not. He tried to bridge the empty space of misunderstanding between the Romans and the Germanic people. Author considered the following final reflection: it was possible that Eugippius could participate in the movement of cohabitation the Romans and East – Goths during the reign of Theodoric the Great. But author also tries to say that this is only a hypothesis.